

Høyring om å slå saman programområda i utdanningsprogram for studiespesialisering

Status

Innsend til Utdanningsdirektoratet.

Innsendt og stadfesta av instansen via: wbr@norsklektorlag.no

Innsend av

Wenche Bakkebråten Rasen

Innsend dato

19. november 2025

På vegner av

Norsk Lektorlag

Målgruppe

Organisasjon (Privat)

Stilling

fagsjef utdanning

✓ Eg stadfestar at fråsegna er på vegner av heile oppgitte organisasjon.

1. Innleiing

Som ein del av oppfølginga av oppdrag 2023-024 om å gjennomgå fag- og timefordelinga i vidaregåande opplæring er vi i gang med å identifisere behov for endringar i dagens fag- og timefordeling. Dette gjer vi for å møte uttrykte behov for endringar på kort sikt, og gi oss eit kunnskapsgrunnlag for arbeidet med å utvikle eit nytt rammeverk for innhald og struktur i vidaregåande opplæring. Les meir om arbeidet med nytt rammeverk for innhald og struktur på [udir.no \(https://www.udir.no/utdanningslopet/videregaende-opplaring/utvikling-av-videregaende-opplaering/\)](https://www.udir.no/utdanningslopet/videregaende-opplaring/utvikling-av-videregaende-opplaering/)

Vi har fått innspel om at dagens inndeling i to programområde i utdanningsprogram for studiespesialisering blir opplevd meir som eit hinder snarare enn ein fordel. Det blir også peika på at ei samanslåing av programområda kan bidra til å dekkje behovet for meir tverrfagleg kompetanse enn det inndelinga gjer i dag. På bakgrunn av dette sender vi no på høyring eit forslag om å slå saman programområda i utdanningsprogram for studiespesialisering.

2. Bakgrunn og dagens struktur

I R94 var studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag, som no svarar til utdanningsprogram for studiespesialisering, ikkje delt inn på nokon måte. Med Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006 (LK06) blei det (gjen)innført tre programområde. Språk, Samfunnsfag og økonomi og Realfag. Allereie i 2007 blei Språk og Samfunnsfag og økonomi slått saman til eitt programområde. Elevane søker inntak til eitt av dei i vg2. Kva fagområde og programfag som høyrer til kvart programområde går fram av tabell 5 og 6 i Udir-1-2025 (<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Innhold-i-opplaringen/udir-1-2025/vedlegg-1/3vgo/>).

Utdanningsprogram for studiespesialisering er i dag delt inn i to programområde på vg2 og vg3; språk, samfunnsfag og økonomi (SSØ) og realfag. I utdanningsprogram for studiespesialisering må elevane velje fire programfag frå eige programområde for å oppfylle krav om fordjuping på vitnemålet.

Elevane må ha to programfag á 140 årstimar frå kvart av to fagområde innafor eige programområde (fordjuping). Totalt 560 av 840 årstimar er avsett til programfag. I tillegg skal elevane velje to programfag á 140 årstimar frå eige eller andre studieførebuande utdanningsprogram. Totalt 280 av 840 årstimar er avsett til programfag.

Med innføringa av LK20 blei programfaga i matematikk for samfunnsfag (matematikk S) og matematikk for realfag (matematikk R) lagt til begge programområda. Det betyr at programfaga i matematikk kan oppfylle krava om fordjuping i både SSØ og i realfag. Ein konsekvens av dette er at elevane i LK20 i programområde for SSØ kan oppnå eit identisk vitnemål med elevane i programområde for realfag. Sjå døme i tabellen.

	Elev i programområde for SSØ	Elev i programområde for realfag
Programfag frå eige programområde (fordjuping)	Matematikk S1 og S2	Matematikk S1 og S2
Programfag frå eige programområde (fordjuping)	Samfunnsøkonomi 1 og 2	Teknologi og forskingslære 1 og 2
Programfag frå eit studieførebuande utdanningsprogram	Teknologi og forskingslære 1 og 2	Samfunnsøkonomi 1 og 2

3. Vurderinger

Vi har gjennomgått relevante dokument, men har ikkje funne ei grunngjeving for kvifor programområda blei oppretta. Linjeinndeling har vore innført og avvikla frå lov om vidaregåande opplæring blei innført i 1976 og fram til dagens programområde i utdanningsprogram for studiespesialisering.

Vi meiner at i dagens samfunn er det behov for ein meir fleksibel og tverrfagleg tilnærming til fordjuping. Dette kan òg sjåast i korleis høgare utdanning utviklar studietilboda sine. Å opne for at elevar kan velje fag frå både SSØ og realfag kan gjere det lettare for elevane å velje fag som ligg tettare på eige interesser og kan bidra til auka motivasjon.

Å slå saman programområda i utdanningsprogram for studiespesialisering kan gi skolane meir fleksibilitet og friare rammer for å utforme tilbod på den einskilde skolen som passar med lokale rammevilkår.

Vi meiner det ikkje er grunnlag for å fasthalde inndelinga i to programområde i utdanningsprogram for studiespesialisering, slik situasjonen er i dag.

4. Konsekvensar og innføring

Forslaget er ei utviding av dagens regelverk, og vil ikkje medføre negative administrative eller økonomiske konsekvensar. Forslaget er ei utviding av skolane sine moglegheiter til å tilby eit relevant fagtilbod og vil auke valfridomen for elevane. Skolane står framleis fritt til å utforme sitt fagtilbod lokalt, med utgangspunkt i lokale rammevilkår og vurderingar.

Vi foreslår at forslaget skal gjelde alle som avsluttar vidaregåande opplæring tidlegast våren 2027.

Vi foreslår at endringa trer i kraft 1. august 2026.

Stør du forslaget om å slå saman dei to programområda for språk, samfunnsfag og økonomi og realfag?

✕ Nei

Kommentar

Utdanningsdirektoratets begrunnelse for forslaget er at de har fått innspill om at dagens to programområder blir opplevd som et hinder. Det pekes også på at en sammenslåing av programområder kan bidra til å dekke behovet for mer tverrfaglig kompetanse enn i dag.

Norsk Lektorlag opplever at direktoratets behovsvurdering og -begrunnelse i denne saken er svært tynn. Tilbakemeldinger fra våre medlemmer i videregående opplæring tyder på at en ikke opplever dagens programområder som et hinder. Det oppgis heller ingen kildehenvisning for påstanden om at det er behov for «mer tverrfaglig kompetanse enn i dag». Et slikt inngripende forslag burde etter vår mening blitt utredet bedre. Vi savner eksempelvis informasjon om hvordan dette løses i ulike land vi kan sammenligne oss med. Etter det vi forstår, var bakgrunnen for at inndelingen et behov for å sikre faglig fordypning, etter en periode med større grad av valgfrihet.

Lektorlaget har mottatt innspill fra medlemmer som trekker fram forskjellige ulemper og fordeler ved forslaget.

Enkelte peker på fordelene det vil ha for elever å kunne velge fordypning på tvers av programområder, samtidig som det vil kunne bli lettere for elevene å oppnå tverrfaglighet og helhetlig tenkning. Det vil også kunne bli lettere å kombinere realfag med eksempelvis idrett- eller språkfag og likevel oppnå fordypning.

Andre peker på faren for at programfagstilbudet vil kunne bli tynt, og at skoler vil ende opp med å prioritere å tilby enkelte høystatus-realfag (fag som kreves for å komme inn på enkelte prestisjefylte studier), mens andre realfag samt humaniora- og økonomifag vil ende opp med å bli salderingsposter. Dette argumentet veier vi tungt i en tid hvor fylkeskommuneøkonomien er under et sterkt press. Vi frykter forslaget kan bidra til å forringe den totale bredden i elevenes tilbud.

En fjerning av disse programområdene begrunnes med økt fleksibilitet. Fleksibilitet er i denne sammenheng fort et synonym til innsparing. Vi frykter dette kan føre til at skoler ender opp med å legge ned små programfagsgrupper og at det på sikt vil føre til et svakere fagtilbud. På skoler med en sterk realfaglig profil, kan forslaget gå ut over tilbudene til de mindre SSØ-fagene. Ved skoler med andre profiler, vil forslaget kunne gå ut over realfagstilbudet. Lektorlaget ser ikke en slik utvikling som ønskelig.

Totalt sett mener Lektorlaget behovet for en viss fleksibilitet for elever med interesser innen begge programområder er godt nok ivaretatt i dagens modell.

Vil endringsforslaget utløse nokre negative konsekvensar for skolar?

✓ Ja

Kommentar

Hvis de etablerte strukturene for realfag, språk, samfunnsfag og økonomi blir fjernet, er vi redd dette vil svekke elevenes fagidentitet. En enda mer fleksibel struktur kan gjøre det vanskeligere å sikre faglig progresjon og synergieffekter som kan oppstå når elever tar lignende fag i et utdanningsområde.

Lektorer vil også måtte forholde seg til et bredere spekter av fagkombinasjoner og elever med ulike mål, noe som kan kreve mer tid og kompetanse innen rådgiving og vurdering. Dersom sammenslåingen fører til mer generelle fagtilbud, kan det svekke muligheten til å undervise på høyt nivå i fordypningsfag.

Vi ser en fare for at programfagstilbudet vil kunne bli tynt, og at skoler vil ende opp med å prioritere å tilby enkelte høystatus-realfag (fag som kreves for å komme inn på enkelte prestisjefylte studier), mens andre realfag samt humaniora- og økonomifag vil ende opp med å bli salderingsposter, særlig når fylkeskommuneøkonomien stadig presses, noe som kan bidra til å forringe den totale bredden i elevenes tilbud. Vi har også fått flere innspill om at våre medlemmer frykter dette enkelte steder vil medføre et mindre marked for SSØ-lærere.

Hvis det formelle skillet mellom programfagområdene realfag og språk, samfunnsfag og økonomi oppheves er det ikke vanskelig å se for seg at når en rektor som må prioritere mellom økonomi og elevenes valgfrihet (eller ideelle faglig-pedagogiske hensyn) lett vil komme i press for å skjære ned på antall stillinger ved en skole. Rektor vil da kunne begrunne en slik nedskjæring med at det formelt sett er mulig å gjøre det slik.

Vil endringsforslaget utløse nokre negative konsekvensar for elevar?

✓ Ja

Kommentar

Elevene kan oppleve at faglige løp blir mindre tydelige, og at det blir vanskeligere å forstå hvilke fagvalg som gir spesiell studiekompetanse eller oppfyller opptakskrav til høyere utdanning. Dette øker risikoen for feil fagvalg, særlig for elever uten sterk rådgivningsstøtte. Mindre struktur kan også føre til redusert faglig fordyping, noe som kan svekke motivasjon og læringsutbytte. Elevene vil trenge mer støtte for å navigere i et mer fleksibelt, men potensielt mer forvirrende system.

Generell kommentar

Norsk Lektorlag er bekymret over at direktoratets endringsforslag tilknyttet gjennomgangen av fag- og timefordelingen høres stykkevis og delt. De samlede forslagene er ikke drøftet med partene nasjonalt, og direktoratet sender nå ut enkeltstående høringer med det vi oppfatter som delforslag. Det gjør det i dag vanskelig for høringsinstansene å se for seg hvordan hvert enkeltforslag virker sammen i den større helheten av endringer.

Kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn for høringsforslaget, oppfatter vi som sviktende.

Likeledes savner vi at direktoratet etterspør høringsinstansenes synspunkter på mulige konsekvenser på kort, mellomlang og lang sikt på *samfunnsnivå*.

Lektorlaget frykter en sammenslåing av programområder kan føre til at samfunnet får færre kandidater med sterk fagkompetanse innen viktige samfunnsområder, når de fullfører studiespesialiserende utdanningsprogram. Hensikten med fullføringsreformen for studieforberedende utdanningsprogrammer er imidlertid å øke nivået av studieforberedthet gjennom å tilby elevene mer fordypning gjennom sin videregående utdanning. Vi frykter en mer fleksibel men mindre strukturert modell kan svekke tilliten til videregående opplæring som forberedende til høyere utdanning.

Risikoen for at flere elever setter sammen fagkombinasjoner de synes er interessante der og da, men som ikke forbereder godt nok for videre studier innen et visst fagfelt, blir større om programområdene forsvinner. Muligheten for flere fagkombinasjoner kan føre til større variasjon i studentenes faglige ballast, og vil også kunne øke behovet for tilpasninger i høyere utdanning.